

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 1, Выпуск 4, 30 Декабря

Eng yangi davrda Janubiy Koreya davlati va uning O'zbekiston bilan aloqalari

Axtamova Xurshida Jamshid qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqololada eng yangi davr ya'ni 1945 yildan to hozirgacha janubiy Koreya davlati tashkil topishi, prezidentlari, hokimiyatdagi o'zgarishlar, rivojlanishi uchun tanlanga "koreys iqtisodiy mo'jizasi", 5 yillik rivojlanish dasturi to'grisida ma'lumotlar berilgan. Janubiy Koreya davlati bu o'zgarishlar natijasida hozirda G-20 davlatlarga a'zo sifatida faoliyat olib bormoqda. Hozirgi kunda koreya madaniyati ham o'z natijalariga erishib kelib, O'zbekiston bilan aloqalari ancha yaxshi natijalarga erishgan.

Kalit so'z: Postdan konferensiyasi, Li Sin Man, "kommunistik partizanlik", Pak Chjon Xi, Samsung, Xyonde, DEU, Laki Gold star (LG), "koreys iqtisodiy mo'jizasiga"

Koreya 1910-yildan 1943-yilgacha Yaponiya mustamlakasi bo'lgan. 1943-yilda Koreya mustaqillikka erishgan bo'lsada, keyinchalik u ikki davlatga bo'linib ketdi. Buning asosiy sababi 1945-yilda Koreyaning shimolini SSSR armiyasi, janubini esa AQSH armiyasi egallab olganligi edi. Potsdam konferensiyasi 1945-yilda 38-parallel kenglikni SSSR va AQSH armiyasi o'rtasidagi chegara chizig'i, deb belgiladi. Bu ikki o'ta buyuk davlat siyosiy xaritani o'z xohishlariga ko'ra tuzishga urinishlari oxir-oqibatda Koreyaning ham ikkiga bo'linib ketishiga olib keldi.

1948-yilning 15-avgustida Koreyaning janubida Li Sin Man boshchiligida Koreya Respublikasi tashkil topdi. 9-sentabrda esa shimolda Kim Ir Sen boshchiligida Koreya Xalq Demokratik Respublikasi tuzilganligi e'lon qilindi. 1950-yilda bu ikki koreys davlati o'rtasida urush harakatlari boshlandi. Bu urushga AQSH, SSSR va XXR ham aralashdi. Ikki yillik muzokaralardan so'ng, nihoyat, 1953-yilning 27-iyulida yarash bitimi imzolandi.

Mamlakatning birinchi prezidenti Li Sin Man hukmronligi davri (1948 -1960) avtoritarizm, iqtisodiy holatning yanada yomonlashishi, umumiy korrupsiya va demokratik erkinlikning poymol bo'lish bilan xarakterlanadi. 1951 yil 11 fevralda "kommunistik partizanlik" shubhasi ostida 500 dan ortiq aholi o'ldirilgan. 1952

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 1, Выпуск 4, 30 Декабря

Yilning mayida esa Li Sin Manning buyrug'i bilan parlamentning muxolifatdagi 50 dan ortiq a'zosi aslida mavjud bo'lmagan "xalqaro kommunistik partiya" tomonidan moliyaviy yordam olganlikda gumon qilinib qamoqqa olindi. 1958 yilning yanvarida muxolifatdagi taraqqiyot (Chinbodan) partiyasi rahbarlari qamoqqa olindi, partiyaning o'zi yopildi, Li Sin Manning raqibi 1956 yilgi saylovlarda "KXDR foydasiga ayg'oqchilikda" ayblanib jazolangan. 1959 yil aprelda "Kyonxyan sinmun " muxolif gazetasi yopiladi. Jamiyatda norozilik kuchayadi. Prezidentlik saylovlarining qalbakilashtirilishi 1960 yil 15 martda Masana shahrida namoyishlarga olib keladi. So'ngra noroziliklar poytaxtga ko'chirildi. Uning yuqori cho'qqisi 1960 yil 19 apreldagi chiqishlar bo'lib, Seul ko'chalariga 100 mingdan ortiq kishi, birinchi navbatda, talabalar chiqadi va bu namoyish Li Sin Manning iste'fo berib AQShga qochib ketishiga olib kelgan.

1961 yil 16 mayda mamlakatda harbiy to'ntarish bo'lib o'tdi, natijada hokimiyat tepasiga general Pak Chjon Xi keldi. Hukumat egallab olingandan so'ng harbiy guruh parlamentning har ikkala palatasini va siyosiy partiyalarni tarqatib yubordi, namoyishlar va mitinglar o'tkazishni taqiqladi, ko'plab gazeta va jurnallar yopildi. Siyosat bilan shug'ullanishi taqiqlangan 4 mingta siyosiy arbobning nomi e'lon qilindi. 1962 yil dekabrda yangi konstitutsiya qabul qilindi. Pak Chjon Xi mamlakatni 1979 yilga qadar boshqardi (u 1967 va 1971 yillarda Janubiy Koreyaning prezidenti etib qayta saylangan).

Pak Chjon Xi hukumronligi davri qarama-qarshi xarakterga ega bo'lgan. Bir tomondan, aynan u tomonidan "koreys iqtisodiy mo'jizasiga" olib kelgan modernizatsiyalash o'tkazildi. 5 yillik rivojlanish dasturini ishlab chiqqan iqtisodiy rejalashtirish Byurosi tuzildi, boshqaruv tizimi markazlashtirildi, yirik xorijiy investitsiyalar jalb etildi, tezkor magistral tarmog'i qurildi, Samsung, Xyonde, DEU, Laki Gold star (LG) va shu kabi iqtisodiy o'sishda lokomotiv rolni o'ynagan moliyaviy -sanoat korporatsiyalari (cheboley) uchun sharoit yaratildi. Iqtisodiy rivojlanish strategiyasi mamlakat sanoatini rivojlantirish va koreys mahsulotlarini chet el bozorlariga chiqarish maqsadida xorijiy kapitallarni jalb etishga qaratilgan edi. Agar 1960 yilda Janubiy Koreya eksporti xajmi 33 mln. dollarini tashkil etgan bo'lsa, 1979 yilga kelib bu ko'rsatkich 15 mlrd. dollarga yetdi.

Juda kambag'al bo'lgan Janubiy Koreyada 1970-yillardan og'ir sanoat, avvalo, metallurgiya, mashinasozlik, kimyo sanoati rivojlantirildi. Elektronika sanoati jadal taraqqiy etdi. Dastlab lampali radio priyomniklar, oq-qora televizorlardan boshlagan Janubiy Koreya, keyin magnitofonlar, rangli televizorlar,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 1, Выпуск 4, 30 Декабря

kompyuterlar, mikrosxemalar, so'ngra videomagnitofonlar, lazerli proigrivatellar, mikroto'lqinli pechlar va nihoyat personal IBMlar ishlab chiqarishga o'tdi. Tashqi savdoda ham shunga mos o'zgarishlar yuz berdi. Janubiy Koreya po'lat, dengiz kemalari, avtomobillar, uy-ro'zg'or elektroni kasi va boshqa shu kabi mahsulotlarni eksport qilish bo'yicha dunyo liderlari safi dan o'rin egalladi. 1990-yillarga kelib Janubiy Koreya iqtisodiy rivojlangan industrial davlat sifatida shakllandi va postindustrial taraqqiyot elementlariga ega bo'lib, jahon iqtisodiyotida muhim o'rin egalladi.

1987-yilgi saylovlarda general Ro De Vu g'alaba qildi. 1992 yilgi saylovlardagi g'alab asi bilan Adolat liberal demokratik partiyasi yetakchisi Kim Yen Sam Janubiy Koreyada harbiy doiralarning uzoq yillik boshqaruv davriga barham berdi. Oldingi tuzumning kirdikorlari fosh etildi. Sobiq prezidentlar Chon Du Xvan va Ro De U qamoqqa olinib, ustidan jinoiy ish qo'zg'atildi. Ular pora olganlikda ayblandilar. Chon Du Xvan esa davlat to'ntarishi paytidayoq Kvanju aholisi tom onidan otib tashlandi. Chon Du Xvan o'lim jazosiga hukm etildi, Ro De U esa 22,5 yil muddatga ozodlikdan mahrum etildi. Keyinchalik Chon Du Xvanning hukmi qayta ko'rib chiqilib, umrbod qamoq jazosi bilan almashtirildi, Ro De U esa 17 yilga qamaldi Korruptsiyaga qarshi ommaviy kurash boshlandi. Siyosatchilar, amaldorlar, harbiylar, professorlar va madaniyat xodimlarining moliyaviy ahvoli to'g'risida ma'lumotlar chop etila boshladi.

1997 yilda prezidentlik saylovlarida muxolif partiya yetakchisi, demokratik islohotlarning taniqli kurashchisi, bir necha bor harbiylar xuntasi ta'qibiga uchragan Kim Te Jun g'alaba qozondi. 1997 yil oxirida mamlakat Osiyoning bir qator mamlakatlari qatori moliyaviy -iqtisodiy inqiroz ostida qoldi. Uni yengib o'tish Kim Te Jun ma'muriyati faoliyatining muhim yo'nalishi bo'ldi. Kim Te Jun Shimoliy Koreyaga nisbatan munosabatlarni tartibga solishga qaratilgan "oftob tafti" siyosatini olib bordi. 2000 yilning noyabrida Kim Te Junga tinchlik uchun Nobel mukofoti topshirildi. 2002 y ilgi prezidentlik saylovlarida Koreya Respublikasi prezidenti etib No Mu Xyon, 2007 yilda - Li Myon Bak, 2012 yil dekabrda esa - Pak Kin Xe saylandi, u birinchi ayol-prezident (Pak Chjon Xining qizi) hisoblanadi. Hozirgi paytda Janubiy Koreya dunyoning yirik iqtisodiy klubi (G-20) a'zosisdir. 1996 yildan mamlakat Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti a'zosi (IHTT).

Janubiy Koreyaning hozirgi imijining eng muhim qismi "koreys to'lqini" yoki xallyu deb nomlanuvchu koreys madaniyatining butun dunyoga yoyilishi hisoblanadi. Jumladan , mashhurlikka erishgan "Qish sonatasi", "Saroy javohiri" "

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 1, Выпуск 4, 30 Декабря

vorislar”, “ Shunqor “va shu kabi qator boshqa koreys seriallaridir. Koreys estrada qo'shiqchilari esa dunyoga mashhur bo'la boshladi.

1992 yilning martida O'zbekiston va Janubiy Koreya o'rtasida diplomatik aloqalar o'rnatildi, shu yilning 19 iyunida esa O'zbekiston Prezidenti I.A.Karimov Koreya Respublikasida bo'lgan tashrif davomida "O'zbekiston va Janubiy Koreya o'rtasida davlatlararo munosabatlar va hamkorlik asoslari to'g'risida " Shartnoma imzolangan. Shuningdek, turli sohalarida (savdo, madaniyat, ta'lim, OAV, turizm va sport) uzoq muddatga mo'ljallangan hamkorlik kelishib olindi. Tashrifning eng muhim natijasi "DEU " korporatsiyasi bilan Asaka shahrida avtomobil ishlab chiqarish korxonasini qurish bo'yicha bitim imzolangani bo'ldi.

1992-1996 yillarda "UzDEU avto " qo'shma korxonasini loyihalashtirish va qurish ishlari amalga oshirildi. 1995 yil 25 martda korxonada avtomobil ishlab chiqarishni boshladi. Ayni paytda O'zbekiston avtomobil ishlab chiqarish bo'yicha 28 -mamlakat qatoridan joy oldi. 1998 yilda korxonada "Damas", "Tiko " va " Neksiya" markasidagi 544 00 avtomobil ishlab chiqardi. Keyinchalik Asakadagi zavod boshqa, birmuncha zamonaviyroq modeldagi avtomobillarni- "Matiz ", "Lasetti", "Spark " va b. ishlab chiqara boshladi.

O'zbekistonda Janubiy Koreya kapitali ishtirokidagi 400 dan ortiq korxonada faoliyat yuritadi. Janubiy Koreya tekstil, yengil, tog '- metallurgiya, neft-kimyo , elektrotexnika, oziq-ovqat, qurilish, energetika, farmatsevtika va respublika iqtisodining boshqa sohalarida hamda Surgil bazasidagi Ustyurt gaz -kimyo kompleksi, Navoiy erkin industrial-iqtisodiy zonasini, Navoiy shahri aeroporti bazasidagi xalqaro logistika intermodal markazini, Angren erkin industrial-iqtisodiy zonasini rivojlantirishda faol ishtirok etadi. Ushbu mamlakatning 90 dan ortiq kompaniyalari vakolatxonalarini ochilgan. 2012 yilda O'zbekiston va Janubiy Koreya o'rtasidagi tovar ayirboshlash 1,6 mlrd. AQSh dollarini tashkil etdi.

Xulosa: Koreya davlati 2ta davlatga bo'linib ketish natijasida 1948 yilda Janubiy qismida Janubiy Koreya davlati paydo bo'ldi. Davlat sifatida yuksalishi uchun mamlakatga saylangan prezidentlar ko'plab yangi siyosatlar olib borishgan va mamlakat hozirda G-20 davlatlari qatoridan joy oldi. “Koreys iqtisodiy mo'jizasi” Janubiy Koreyani yanada yuksaltirib yubordi. Mamlakat hozirda O'zbekiston bilan yaqindan aloqalar qilib kelmoqda va bu aloqalar samimiyat bilan amalga oshiryapti.

Foydalangan adabiyotlar:

1. V.S.Xan “ Koreya tarixi”. T.: 2013.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 1, Выпуск 4, 30 Декабря

2. M. Lafasov “Jahon tarixi”(1918-2008 yillar). T.: 2010.
3. Shuhrat Ergashev, Begzod Xo’djanov Jamshid Abdullayev “ Jahon tarixi “. T.: 2017.
4. Мамараджабов, Б. (2023). САУДИЯ АРАБИСТОНИДАГИ ЎЗБЕК МУҲОЖИРЛАРИ ТАРИХИ: МУВАФФАҚИЯТЛИ АССИМИЛЯЦИЯ ВА ЙЎҚОТИЛГАН МИЛЛИЙ ИДЕНТИКЛИК. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(S/6).
5. Mamarajabov, B. N. M. O. G. (2023). MARKAZIY OSIYODA ARABLAR BILAN BOG’LIQ IJTIMOIIY QATLAMLAR. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(5), 1048-1052.
6. Mamarajabov, B. N. M. O. G. (2022). ARABISTON YARIM OROLIDA DAVLATCHILIKNING SHAKLLANISHI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(10), 118-121